

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДУ «ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ЕНДОКРИННОЇ ПАТОЛОГІЇ
ІМ. В.Я. ДАНИЛЕВСЬКОГО НАМН УКРАЇНИ»**

**СИЛАБУС
навчальної дисципліни**

«ПРОФЕСІЙНА ТА НАУКОВА ЕТИКА. БІОЕТИКА»

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий) рівень

Ступінь, що присвоюється: доктор філософії

Галузь знань: 09 Біологія

Спеціальність: 091 Біологія та біохімія

ОНП: Ендокринологія

Тип дисципліни: обов'язкова

Викладач: Іванова Ольга Володимирівна, кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу експериментальної фармакології та токсикології, лабораторії біохімічних досліджень, ivolga3006@ukr.net

Графік консультацій: вівторок, з 15:00 до 16:00

Анотація: Навчальна дисципліна «Професійна та наукова етика. Біоетика» вивчається здобувачами наукового ступеня доктор філософії у першому семестрі першого року навчання та четвертому семестрі другого року навчання. Дисципліна націлена на виховання глибокої переконаності в необхідності неухильного дотримання етичних і моральних норм, правил і принципів у науковій і професійній діяльності, опанування організації та виконання наукових досліджень керуючись знаннями категорій та принципів біоетики.

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів знань щодо етичності та моральності в професійній діяльності, оволодіння методологією біоетичного підходу до проведення доклінічних та клінічних досліджень, оволодіння методологією біоетичного підходу до проведення експериментальних досліджень, отримання відповідної інформації стосовно біологічних та медичних ризиків при виконанні науково-дослідної роботи, розуміння правових документів, що регламентують практичну та наукову діяльність в експериментальній біології.

Компетентності, які формуються у здобувача освіти в процесі вивчення дисципліни:

- Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми в галузі експериментальної ендокринології, застосовувати методологію наукової діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі біології в біоетичному аспекті.

- Здатність до науково-професійного самовдосконалення, розвитку індивідуальних здібностей.

- Здатність до абстрактного мислення, освоєння, системного аналізу і критичного осмислення нових знань в предметній та міжпредметних галузях.

- Здатність до ініціювання та виконання наукових досліджень на основі системного наукового світогляду, керуючись біоетичними принципами.

- Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт.

- Здатність до ефективної комунікації у професійному середовищі, з широким академічним товариством та громадськістю у національному та міжнародному контексті.

- Здатність до розробки, прогнозування та управління проектами.

- Здатність працювати у групі та до міжособистісної взаємодії.

- Здатність оволодіти основними інформаційними технологіями, способами та засобами одержання, збереження, обробки та аналізу інформації, навичками патентно-інформаційних досліджень, захисту прав інтелектуальної власності.

- Здатність дотримуватись морально-етичних правил поведінки, розуміти рівні можливості в професійній діяльності, а також дотримуватись академічної доброчесності, характерних для учасників академічного середовища.

- Здатність ініціювати, розробляти та реалізувати дослідницько-інноваційні проекти, включаючи власні дослідження, та автономно працювати під час їх реалізації у розрізі біоетики.

- Здатність обирати методи дослідження відповідно до біоетичних принципів.

- Дотримання біоетики та академічної доброчесності.

- Здатність до впровадження нових знань (наукових даних) в науку та інші сектори суспільства.

- Здатність планувати та організовувати роботу дослідницьких колективів, керувати проектами у галузі експериментальної ендокринології, лідерство у керуванні колективом, керуючись принципами професійної етики.

Результати навчання, досягнення яких забезпечує дисципліна:

- Розробляти дизайн та план наукового дослідження у біоетичному розрізі.

- Отримувати, аналізувати, оцінювати та використовувати ресурси, що мають відношення до вирішення наукових проблем і задач ендокринології, керуючись принципами біоетики.

- Впроваджувати результати наукових досліджень у науковий, освітній процес, та суспільство.
- Застосовувати сучасні інформаційні та біологічні технології у професійній діяльності.
- Дотримуватися етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами.
- Дотримуватися академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів.
- Організувати роботу колективу (студентів, колег, міждисциплінарної команди), керуючись принципами професійної етики.

Пререквізити: «Академічна доброчесність, інтелектуальна власність, авторське право», «Сучасні інформаційні технології у науковій діяльності», «Методологія та методи наукового аналізу, управління науковою діяльністю».

Обсяг навчальної дисципліни: 3 кредити ECTS; 90 годин, з яких 30 аудиторних годин (8 годин лекцій, 22 – практичні), 60 годин - самостійна робота.

Форма навчання: очна, дистанційна

Структура та зміст навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми, зміст	Вид занять	Кількість годин
1	Принципи біоетики. Біоетика: предмет, мета та завдання. Історія професійної медичної етики. Біоетика та формування національної системи охорони здоров'я в Україні.	лекція	2
2	Права людини як джерело біоетичних принципів і критеріїв поведінки Права людини як джерело біоетичних принципів і критеріїв поведінки. Гідність і недоторканність людського життя. Міжнародні документи з біоетики та прав людини.	лекція	2
3	Біоетичні аспекти професійної діяльності. Біоетичні основи професійної діяльності лікаря. Взаємовідносини медичного персоналу, пацієнта та його родини в контексті транскультурної біоетики.	практичне	2
4	Етично складні ситуації Приклади етично складних ситуацій	практичне	2
5	Соціальна етика медицини Соціальна справедливість і соціально-етичні зобов'язання.	практичне	2
6	Здоров'я людини як медико-біологічна та соціальна категорія Біоетичні та правові проблеми співіснування «нетрадиційної» та «традиційної» медицини.	практичне	2

	Здоров'я, філософське, біологічне та етичне визначення. Здоровий спосіб життя як умова його тривалості, фізичного та духовного розвитку. Розвиток поваги до здорового способу життя. Людина і захворювання.		
7	Етичні складові науково-дослідної діяльності. Біобезпека та ризик біомедичних технологій. Біоетичні аспекти біобезпеки та вплив навколишнього середовища на людину. Біоетичні аспекти агротехнологій.	практичне	2
8	Біоетична відповідальність досліджень та інновацій. Основи біоетичної оцінки та моніторингу генетичних технологій.	практичне	2
9	Біоетичні та правові проблеми репродукції людини Основи біоетичної оцінки морального статусу плода, конфлікту матері та плоду	практичне	2
10	Проблеми прикладної біоетики Основи біоетичних проблем болю, страждання, реабілітації та евтаназії	практичне	2
11	Проблеми прикладної біоетики Принципи біоетики ВІЛ та інших соціально небезпечних інфекцій	практичне	2
12	Біоетичні та правові проблеми клінічних досліджень Проблеми біоетики клінічних досліджень	лекція	2
13	Біоетичні особливості проведення досліджень Біоетика медико-біологічних експериментів	лекція	2
14	Етика наукових досліджень. Проблеми біоетики медико-біологічних експериментів	практичне	2
15	Підсумковий контроль		2

Система контролю та оцінювання

Успішність засвоєння дисципліни оцінюється за 100-бальною шкалою, яка складається з поточного контролю теоретичної підготовки, самостійної роботи (максимально 60 балів) та результатів підсумкового модульного контролю, який проводиться на останньому занятті (максимально 40 балів). Мінімальна кількість балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти при поточному контролі – 36 балів, за результати підсумкового модульного контролю – 24 бали. Поточний контроль засвоєння тем здійснюється на практичних заняттях відповідно до конкретних цілей шляхом усного опитування, тестового, письмового контролю. До підсумкового контролю допускаються здобувачі, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття та набрали кількість балів, не меншу за

мінімальну. Формою підсумкового контролю успішності навчання є залік, що проходить у формі усного опитування та проводиться на останньому занятті з дисципліни.

Шкала оцінювання

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		залік
90-100	A	Зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	F	Не зараховано (з можливістю повторного складання)
1-34	FX	Не зараховано (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

Політика дисципліни: дотримання вимог академічної доброчесності, активна участь здобувача у дискусіях на заняттях, неприпустимість запізнення на заняття. Відвідування аудиторних занять є обов'язковим, пропущені заняття підлягають відпрацюванню.

Матеріально-технічне забезпечення: мультимедійне обладнання, персональні комп'ютери, що мають доступ до мережі Інтернет, доступ до баз даних.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна література

1. Білоконь С. В. Основи біоетики та біобезпеки: Навчальний посібник. – Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2017. – 155 с.
2. Голубнича В. М. Біобезпека та біозахист у біологічних лабораторіях 1-го та 2-го рівнів біобезпеки: монографія / В. М. Голубнича, М. В. Погорелов, В. В. Корнієнко. – Суми: Сумський державний університет, 2016. – 123 с.
3. Основи біоетики та біобезпеки: Підручник / О. М. Ковальова, В. М. Лісовий, Т. М. Амбросова, В. І. Смирнова. – К.: ВСВ Медицина, 2017. – 392 с.
4. Engaging Bioethics: An Introduction With Case Studies 1st Edition / Gary Seay, Susana Nuccetelli. – 2017. – 438 p.
5. Introduction to Bioethics end Edition / John A. Bryant, Linda Baggott la Velle. – 2018. – 360p.
6. Principles of Biomedical Ethics (Beauchamp) / Oxford University Press; 8 edition. 2019. – 512 p.

Додаткова література

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – К.; Таксон, 2016. – 234 с.
2. Запорожан В. Н., Аряев Н. Л. Биозтика: Учебник / В. Н. Запорожан, Н. Л. Аряев. – К.: Здоров'я, 2014. – 460 с.

3. Ковалева О. Н. Основы биоэтики и биобезопасности: учебник / О. Н. Ковалева, В. И. Лесовой, Т. Н. Амбросова, В. И. Смирнова. – К.: Медицина, 2015. – 424 с.

4. Лісовий В. М., Мясоедов В. В., Ковальова О. М. Біоетичні принципи випробувань лікарських засобів. – Харків: ХНМУ, 2012. – 144 с.

5. Науково-практичні рекомендації з утримання лабораторних тварин та роботи з ними / Ю. М. Кожем'якін, О. С. Хромов, Н. Є. Болдирєва, Н. В. Добреля, Г. А. Сайфетдінова. – К.: Інтерсервіс, 2017. – 182 с.

6. Основы биоэтики та біобезпеки: Навчальний посібник / Р. В. Луценко, Е. Г. Колот, В. М. Бобирьов. – Полтава, 2015. – 175 с.

7. Основы права і законодавства в охороні здоров'я: підручник / Л. Є. Братанюк. – К.: «Медицина», 2011. – 544 с.

8. Терешкевич Г. Т. Основы биоэтики та біобезпеки: Підручник / Г. Т. Терешевич. – Тернопіль: ТДНУ; Укрмедкнига, 2014. – 399 с.

9. Encyclopedia of Global Bioethics / ten Have, Henk, 2016. – 3030 p.